

НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЖУРНАЛ
ОХОРОНА ПРАЦІ

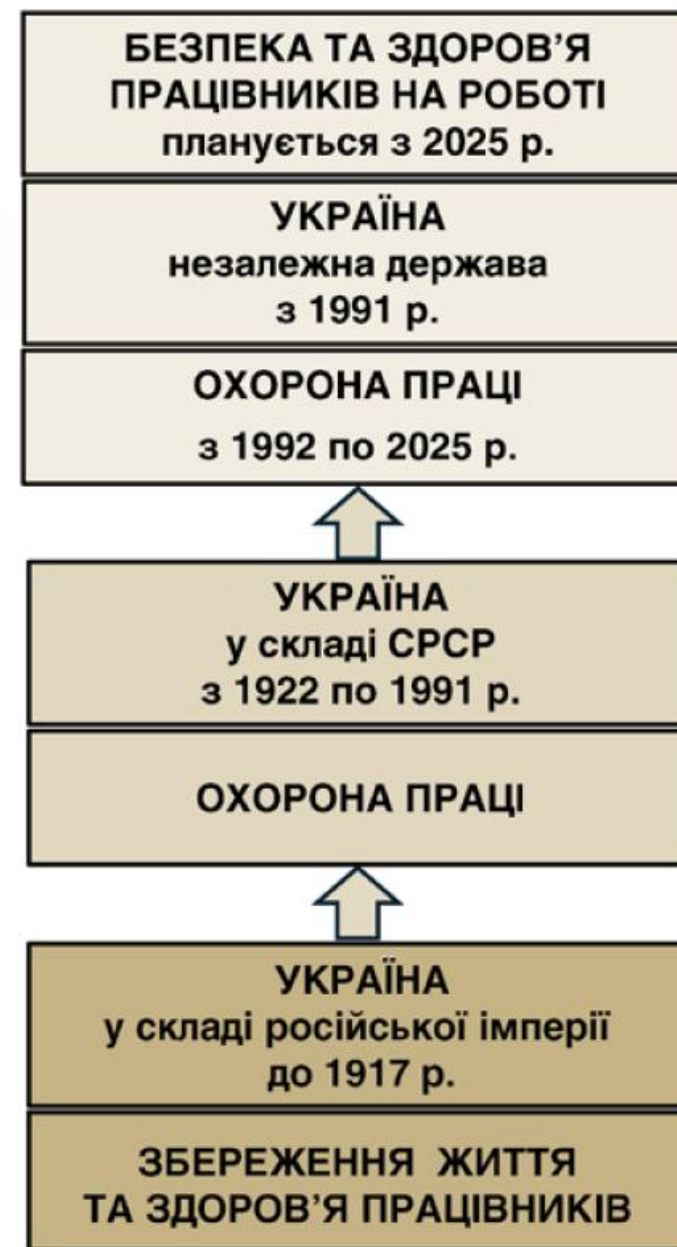
Віталій Цопа,
д-р техн. наук, МБА, професор МІМ-Київ,
викладач, консультант і аудитор
з стандартів ISO 9001, ISO 14001, ISO
45001, ISO 50001 та серії ISO 31000

Реформування СУОП

Безпека праці

ПЕРЕХІД ВІД «ОХОРОНИ ПРАЦІ» ДО «БЕЗПЕКИ ПРАЦІ» В УКРАЇНІ

Мета доповіді - показати концептуальну різницю між термінами «**охорона праці**» і «**безпека праці**». А також звернути увагу на визначення «**Безпека та здоров'я працівників на роботі**» в однойменному проєкті закону, який готується до розгляду в другому читанні у Верховній Раді України.

Трансформація понять у часі в Україні:
«збереження життя та здоров'я працівників», «охорона праці» і «безпека та здоров'я працівників на роботі»

Визначення термінів «охорона праці» і «безпека праці»

Закон України «Про охорону праці» (ст. 1 «Визначення понять і термінів розділу 1 «Загальні положення»)	Проект Закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» (п. 1 термін 3 розділу 1 «Визначення термінів»)
Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.	Безпека та здоров'я працівників на роботі – система заходів і засобів, спрямованих на збереження здоров'я, життя і працездатності працівників, із запобігання та/або зменшення впливу на працівників небезпечних та шкідливих професійних факторів і професійних ризиків, що вживаються на всіх етапах робочого процесу, зокрема на етапі планування та проектування.

Визначення термінів «безпека» і «ризик» згідно зі стандартами ДСТУ 2156-93, ДСТУ 2272:2006, ДСТУ 2293-2014

Термін «Безпека»	Термін «Ризик»
ДСТУ 2156-93 «БЕЗПЕЧНІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ. Терміни та визначення» 1.3 безпека (населення, матеріальних об'єктів, навколишнього середовища) Відсутність неприпустимого ризику , пов'язаного з можливістю завдання будь-якої шкоди	ДСТУ 2293-2014 «ОХОРОНА ПРАЦІ. Терміни та визначення основних понять» 4.8 [прийнятний] [допустимий] ризик Ризик, (4.6) зменшений до такого рівня, що його галузь, об'єднання підприємств, підприємство, установа, організація може допустити, ураховуючи її легальні обов'язки та власну політику у сфері охорони праці (4.1)
ДСТУ 2272:2006 «ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА. Терміни та визначення основних понять» 4.5.1 пожежна безпека Відсутність неприпустимого ризику виникнення і розвитку пожежі та пов'язаної з нею можливості завдання шкоди живим істотам, матеріальним цінностям і довкіллю	4.6 ризик Комбінація ймовірності заподіяння шкоди (4.17) і тяжкості цієї шкоди (див. також ДСТУ EN 292-1)
ДСТУ 2293-2014 «ОХОРОНА ПРАЦІ. Терміни та визначення понять» 4.10 безпека праці Захищеність трудової діяльності (4.39) людини від перевищеного прийнятного ризику (4.8)	4.7 професійний ризик Ризик (4.6) ушкодження здоров'я працівника в процесі його професійної діяльності (4.40)

Реформування СУОП

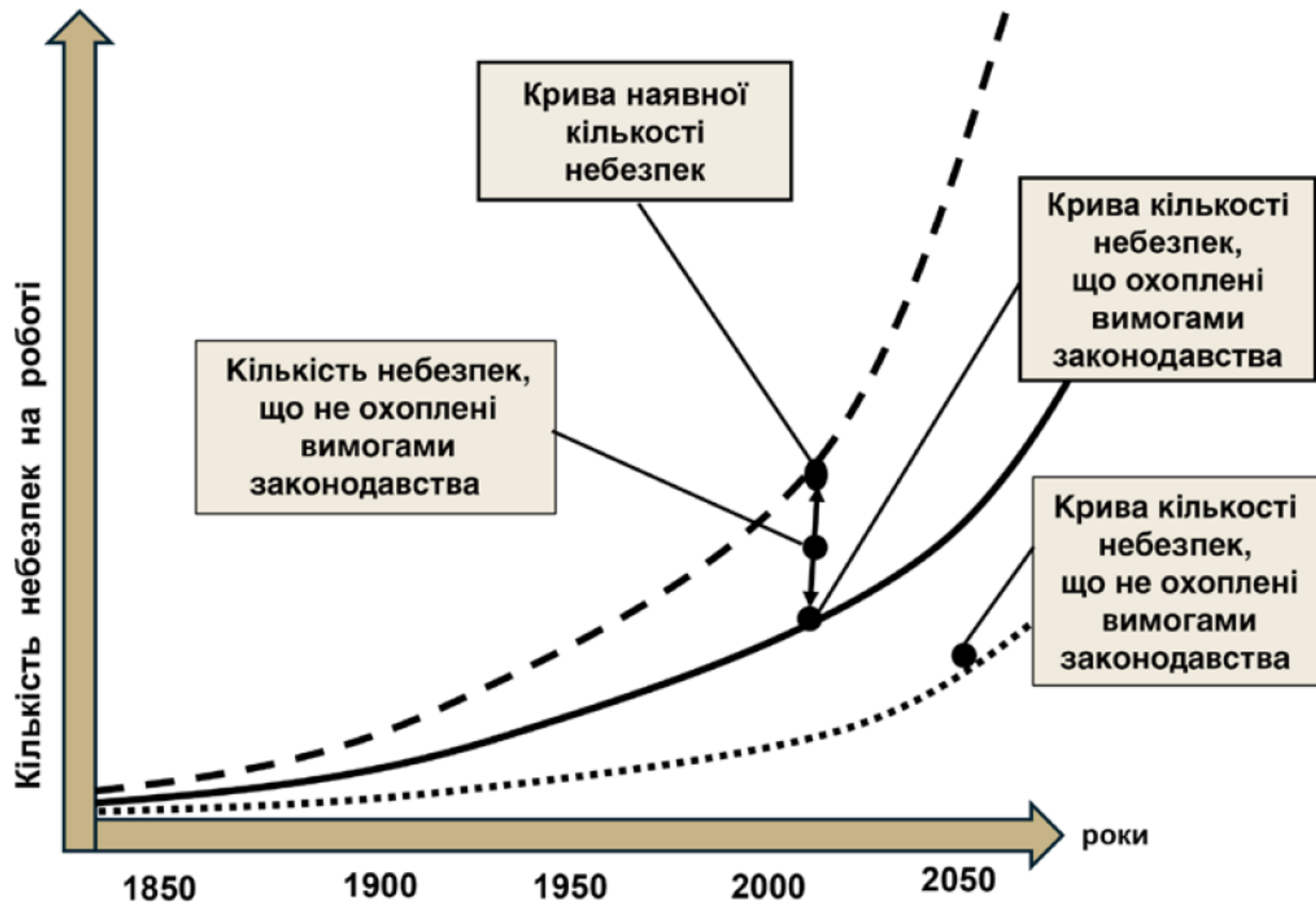

Рисунок 2. Динаміка зростання не охоплених вимогами законодавства наявних небезпек на робочих місцях, у процесах, системах тощо

**Концепція «Безпека
та здоров'я працівників на роботі» –
сукупність концепцій «Охорона
праці» і «Безпека праці»**

**ВИМОГИ
ДО БЕЗПЕКИ ТА ЗДОРОВ'Я
ПРАЦІВНИКІВ НА РОБОТІ**

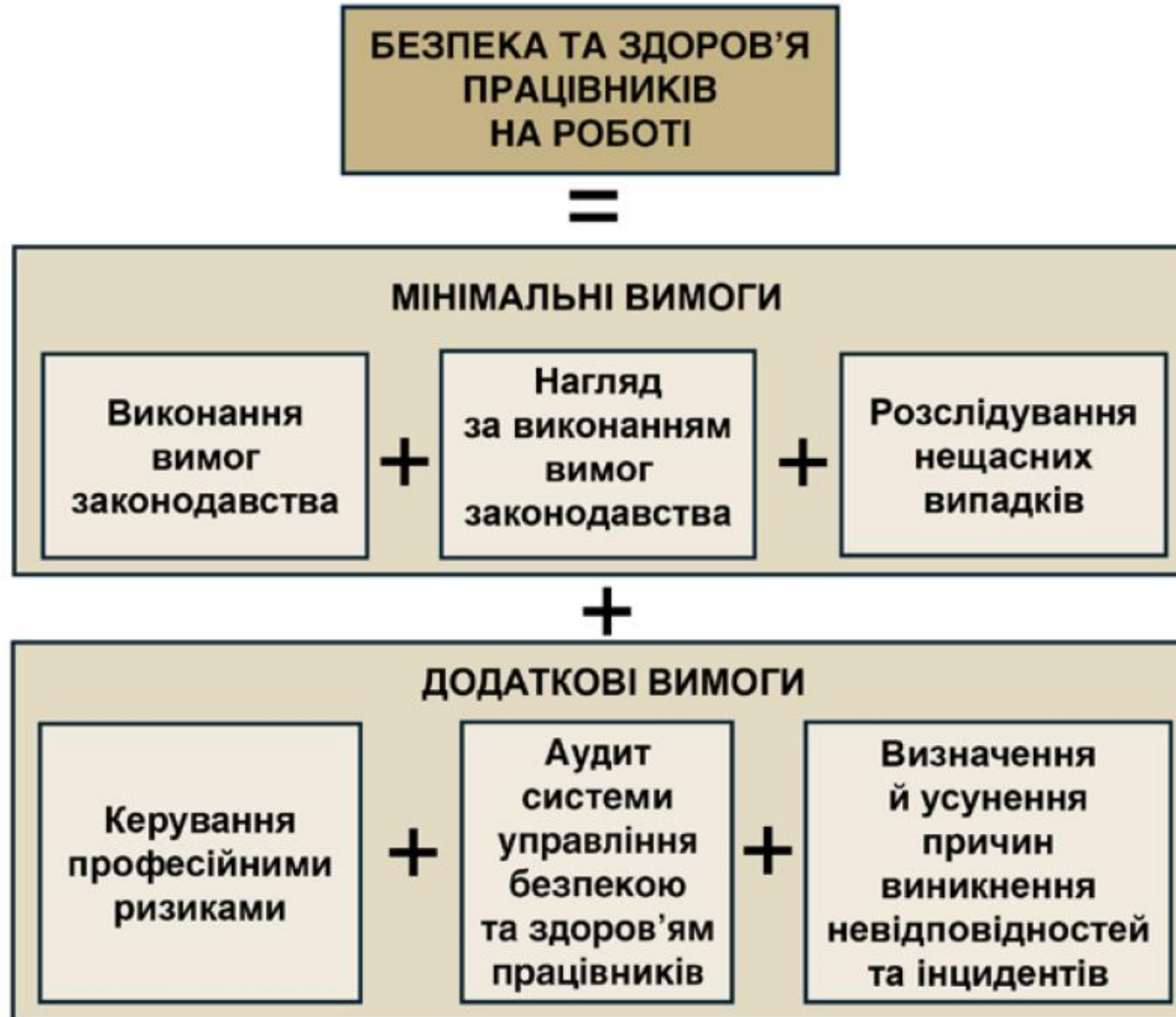
=

**МІНІМАЛЬНІ ВИМОГИ –
НАЯВНІ ВИМОГИ
ЗАКОНОДАВСТВА
ДО ОХОРОНИ ПРАЦІ**

+

**ДОДАТКОВІ ВИМОГИ,
ЩО ВСТАНОВЛЕНІ НА ОСНОВІ
КЕРУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИМИ
РИЗИКАМИ**

Складники концепції «Безпека та здоров'я працівників на роботі»

Основні складники концепцій з погляду мінімальних вимог до безпеки виконання робіт

Концепція «Охорона праці»

1. Виконання встановлених державою вимог щодо безпеки праці

2. Нагляд за виконанням вимог

3. Розслідування нещасних випадків

Концепція «Безпека праці»

1. Керування професійними ризиками

2. Аудит системи управління безпекою та здоров'ям працівників

3. Розслідування інцидентів

1. Концепція «Охорона праці» не зникає, а стає в концепції «Безпека та здоров'я працівників на роботі» одним з її основних складників і трансформується в термін «Мінімальні вимоги безпеки праці».
2. Концепція «Безпека та здоров'я працівників на роботі» відрізняється від концепції «Охорона праці» тим, що додатково містить вимоги щодо керування професійними ризиками з метою зниження їх рівнів до прийнятного через упровадження відповідних запобіжних і захисних заходів.
3. Згідно із законопроектом про БЗР концепція «Безпека та здоров'я працівників на роботі» додатково містить вимоги щодо проведення аудитів системи управління безпекою та здоров'ям працівників на роботі.
4. Концепція «Безпека та здоров'я працівників на роботі» додатково містить вимоги щодо пошуку причин невідповідностей та інцидентів (тих, що не є нещасними випадками).
5. Згідно із законопроектом про БЗР концепція «Безпека та здоров'я працівників на роботі» додатково містить системний підхід із відповідним розробленням політик, цілей, планів, процедур та ін., що наближений до вимог стандарту ISO 45001:2018.

СЕРІЇ ISO 4500X

ДСТУ ISO 45001:2019

«Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Вимоги та настанови щодо застосування» (ISO 45001:2018, IDT) (чинний в Україні з 01.01.2021)

ISO 45002:2023 «Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Загальні настанови щодо впровадження ISO 45001:2018» (опубліковано в лютому 2023 року).

В Україні поки що не прийнятий як національний стандарт

ISO 45006 «Occupational health and safety management – Guidelines for organizations on preventing and managing infectious diseases» / «Управління охороною здоров'я та безпекою праці – Настанова для організацій із запобігання та боротьби з інфекційними захворюваннями» (розглядається проєкт)

ISO 45001:2018 «Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Практичний посібник для малих організацій» (опубліковано у 2020 році).
В Україні поки що немає перекладу

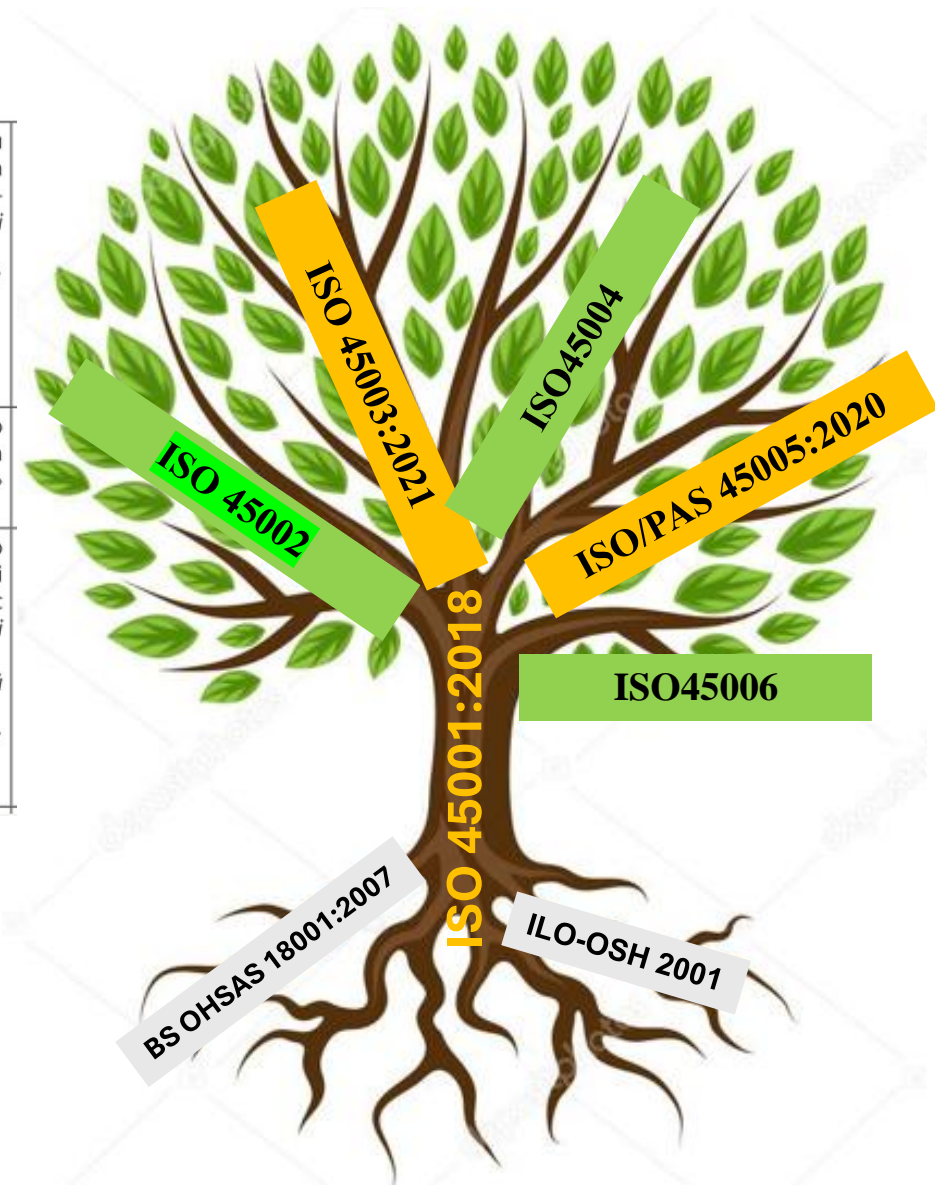
ISO 45003:2021 «Управління охороною здоров'я та безпекою праці. Психологічне здоров'я та безпека на роботі. Настанови з керування психосоціальними ризиками» (опубліковано в червні 2021 року).

В Україні поки що не прийнятий як національний стандарт. Неофіційний переклад українською мовою читайте в додатку до № 1/2023 журналу «Охорона праці» та на сайті журналу: <https://ohoronapraci.kiev.ua/journal>

ISO 45004 «Управління охороною здоров'я та безпекою праці – Настанова з оцінки показників діяльності у сфері ОЗіБП» (розглядається проєкт)

ISO/PAS 45005:2020 «Управління охороною здоров'я та безпекою праці. Загальні рекомендації щодо безпечної роботи під час пандемії COVID-19» (опубліковано в грудні 2020 року).

В Україні поки що не прийнятий як національний стандарт. Неофіційний переклад українською мовою читайте в додатку до № 6/2021 журналу «Охорона праці» та на сайті журналу: <https://ohoronapraci.kiev.ua/journal>

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

ВИМОГИ СТАНДАРТУ

ISO 45001:2018

І РЕКОМЕНДАЦІЇ

ЩОДО ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ

В СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я І БЕЗПЕКОЮ ПРАЦІ

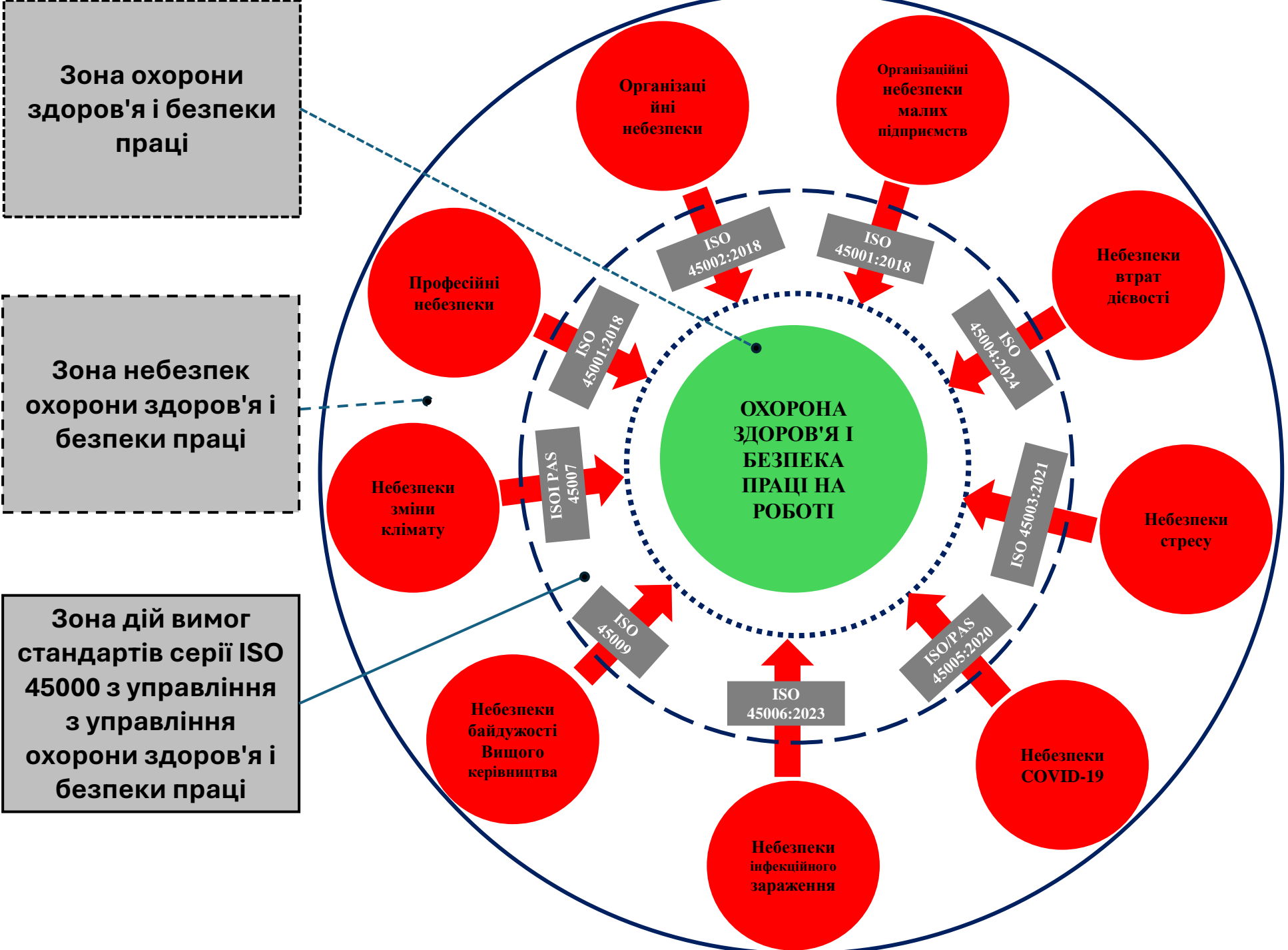
Посібник призначений для керівників і фахівців підприємств України для розроблення та впровадження систем управління ОЗіБП на основі управління ризиками та ISO 45001:2018

INTERNATIONAL
STANDARD

OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY
MANAGEMENT SYSTEMS – REQUIREMENTS
WITH GUIDANCE FOR USE ISO 45001:2018

ЛІДЕРСТВО ЯК СКЛАДОВА КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ

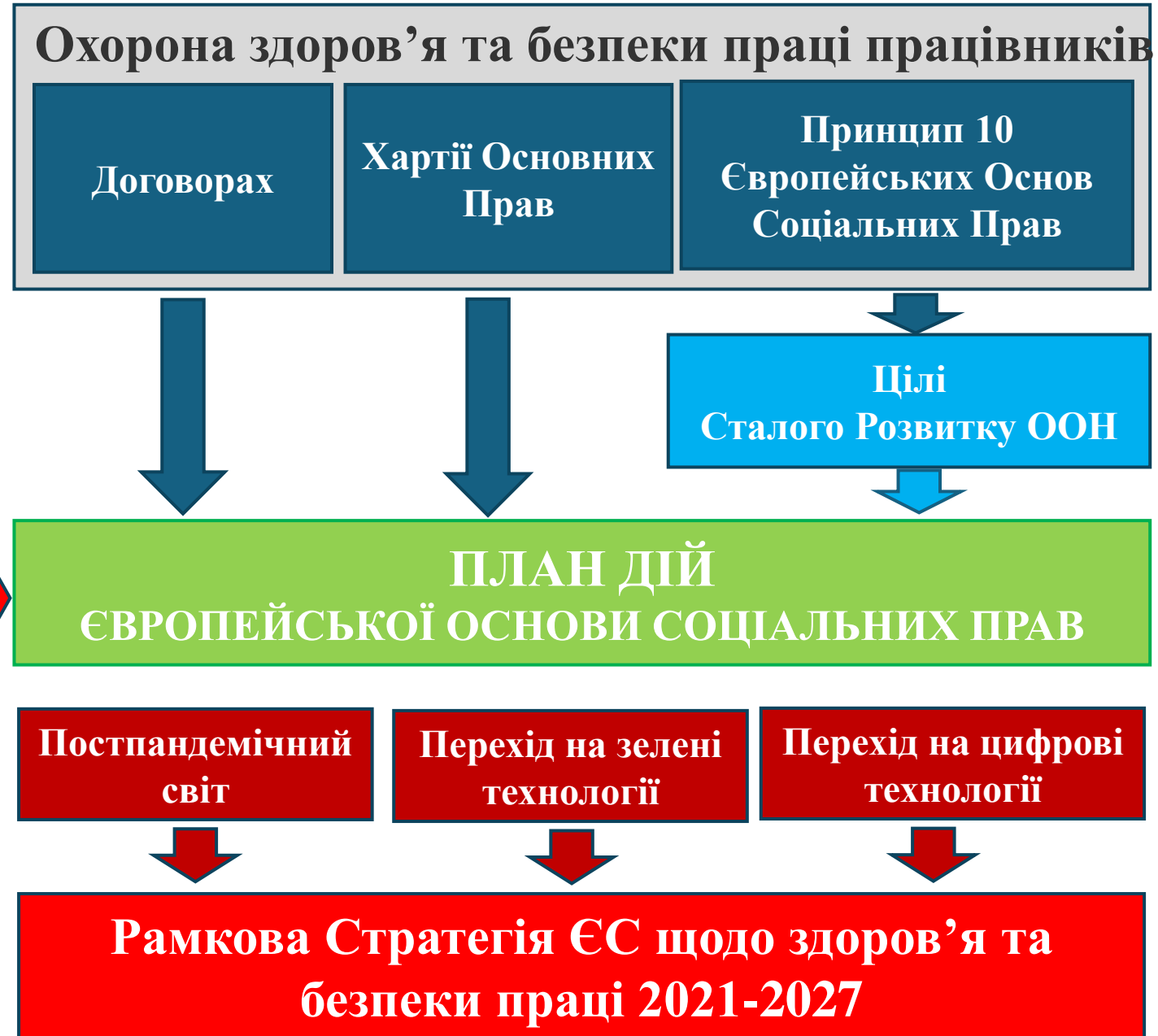
Існування лише **стандартів з культури безпеки** на підприємстві рідко призводить до того що ця система буде впроваджена чи діятиме на підприємстві. Значних результатів можна досягти, коли **керівник підприємства задає тон** та підтримує таку ініціативу від підлеглих. Коли керівник будь-якої ланки **особистим прикладом підтримує систему безпеки праці** та виробничих процесів і виступає як **приклад для наслідування**. Такі дії створюють умови щодо впливу та переконання на поведінку співробітників - як позитивно, так і негативно у плані вибору безпечної поведінки, що своєю чергою **формує культуру безпеки**.

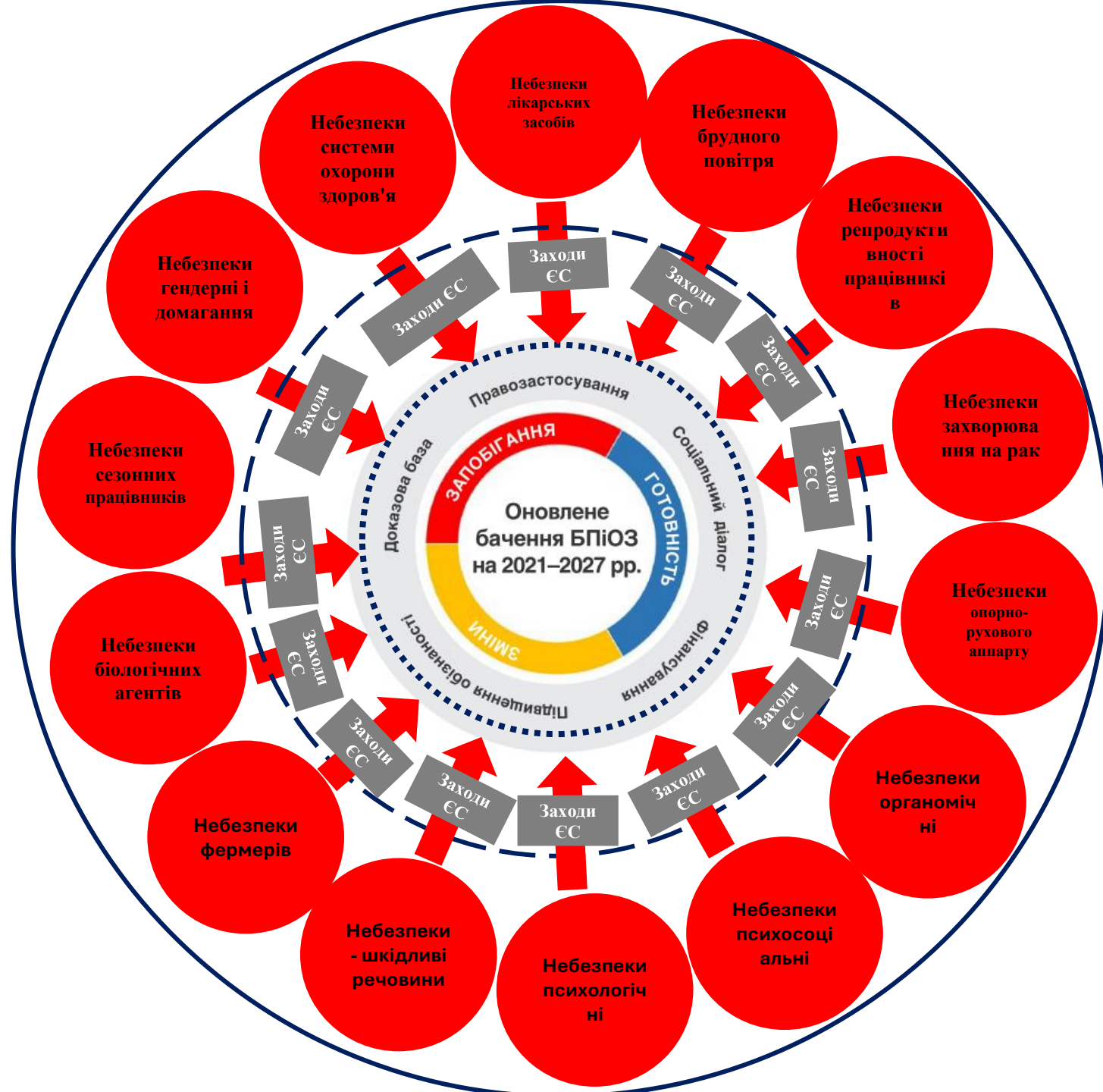
Призначення стандартів серії ISO 45000

№ з/п	Назва стандарту ISO	Призначення стандарту
1	ISO 45001:2018 «Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Вимоги та настанови щодо застосування»	Стандарт установлює вимоги до системи управління ОЗіБП, а також містить настанови щодо їх застосування. Дає змогу організації створити безпечні та здорові умови праці на робочому місці, запобігаючи травмам і погіршенню стану здоров'я, що пов'язані з виробництвом, та активно поліпшувати свої показники діяльності у сфері ОЗіБП
2	ISO 45002:2023 «Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Загальні настанови щодо впровадження ISO 45001:2018»	Стандарт визначає рекомендації і настанови щодо впровадження системи управління ОЗіБП згідно з вимогами ISO 45001:2018.
3	ISO 45003:2021 «Управління охороною здоров'я та безпекою праці. Психологічне здоров'я та безпека на роботі. Настанови з керування психосоціальними ризиками»	Стандарт містить рекомендації та настанови щодо керування психосоціальними ризиками в системі управління ОЗіБП. Документ дає змогу організаціям під час його впровадження зменшувати психосоціальні ризики та запобігати виробничим травмам і погіршенню здоров'я своїх працівників та інших зацікавлених сторін, а також сприяти благополуччю працівників на роботі
4	ISO 45004:2024 «Управління охороною здоров'я та безпекою праці – Настанова з оцінювання показників діяльності у сфері ОЗіБП»	Стандарт містить рекомендації та настанови щодо розроблення, вибору, упровадження та оцінювання показників діяльності (дієвості) у сфері ОЗіБП. У ньому надано рекомендації щодо процесів оцінювання дієвості, з-поміж них: <ul style="list-style-type: none"> – вибір і використання процесів оцінювання, зокрема індикаторів; – моніторинг і вимірювання для отримання даних; – аналіз даних для проведення оцінювання; – непередбачувані наслідки; – обмеження, такі як заниження і завищення показників звітності та спотворення даних.
5	ISO/PAS 45005:2020 «Управління охороною здоров'я та безпекою праці. Загальні рекомендації щодо безпечної роботи під час пандемії COVID-19»	Документ містить рекомендації та настанови для організацій щодо керування ризиками, що виникають у зв'язку з COVID-19, для забезпечення захисту здоров'я, безпеки та благополуччя працівників. Документ не призначений для надання рекомендацій щодо впровадження конкретних протоколів інфекційного контролю закладів охорони здоров'я. Рекомендації щодо цього надають уряд, регуляторні органи та органи охорони здоров'я для працівників у цих закладах або на відповідних посадах

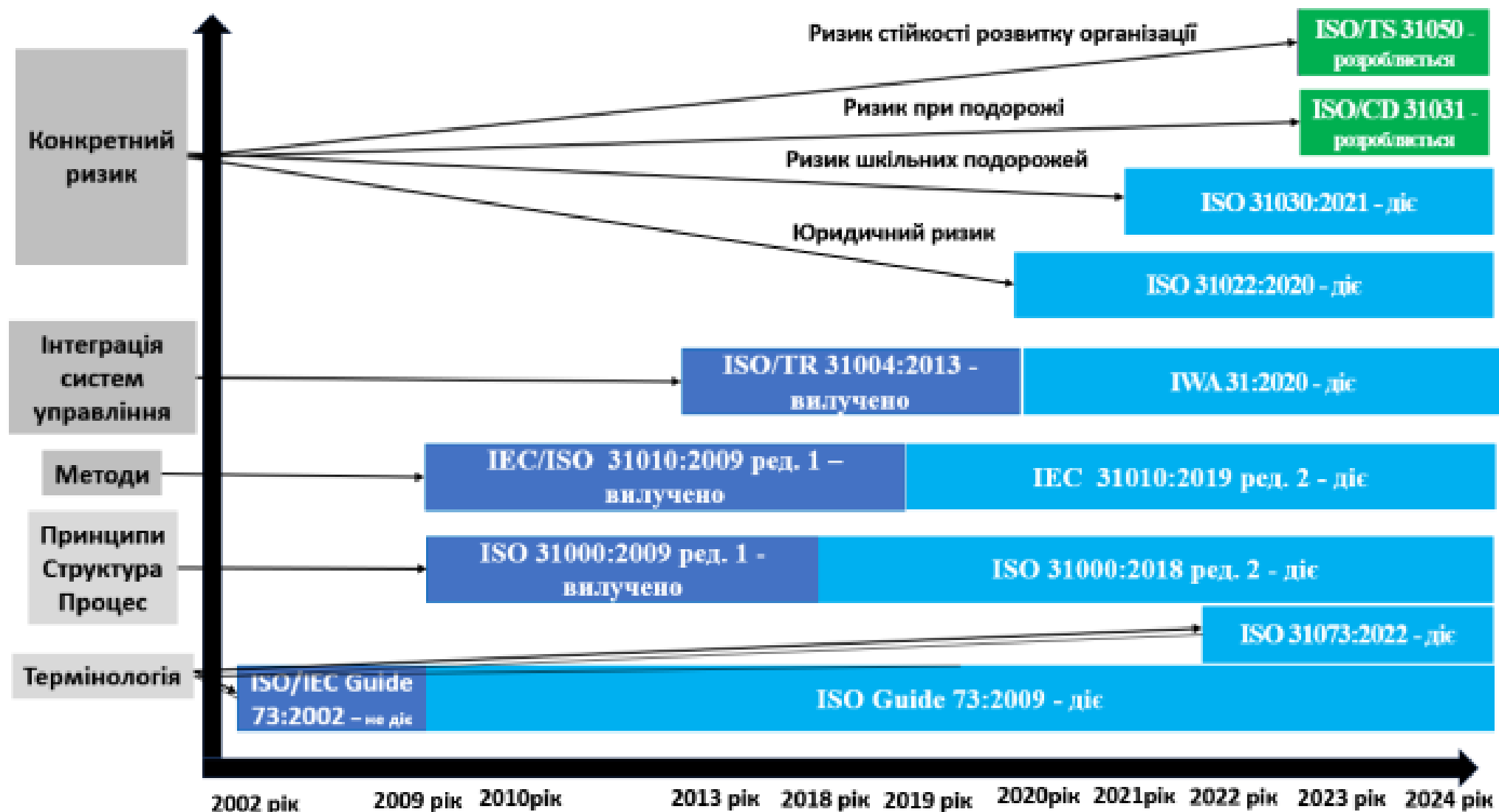
№ з/п	Назва стандарту ISO	Призначення стандарту
6	ISO 45006:2023 «Управління охороною здоров'я та безпекою праці – Рекомендації для організацій щодо запобігання, контролю та управління інфекційними захворюваннями»	У стандарті наведено настанови для організацій із запобігання впливу ризиків, пов'язаних з інфекційними захворюваннями, та керування цими ризиками, що: <ul style="list-style-type: none"> – становлять загрозу серйозного погіршення здоров'я або смерті й можуть вплинути на здоров'я, безпеку та благополуччя працівників і відповідних зацікавлених сторін; – становлять меншу загрозу для здоров'я, але мають значний вплив на організацію, її працівників та відповідні зацікавлені сторони. Вимоги законодавства та настанови надають уряд, органи охорони здоров'я щодо специфічного контролю інфекцій для захисту працівників у закладах охорони здоров'я, а також для роботи з патогенними мікроорганізмами.
7	ISO/AWI PAS 45007 «Управління охороною здоров'я та безпекою праці – Ризики ОЗіБП, що виникають у зв'язку зі зміною клімату та кліматичними впливами – Рекомендації для організацій» (На сьогодні стандарт розробляється)	Ураховує в системах управління ОЗіБП небезпеки та їх ризики, що пов'язані зі зміною клімату та кліматичними впливами
8	ISO/AWI 45009 «Управління охороною здоров'я та безпекою праці – Вимоги до керівників вищої ланки щодо управління та лідерства для ISO 45001:2018» (На сьогодні стандарт розробляється)	Установлює вимоги до керівників вищої ланки щодо управління та лідерства в системах управління ОЗіБП згідно з вимогами ISO 45001:2018
9	ISO 45001:2018 «Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Практичний посібник для малих організацій»	Посібник призначений для малих підприємств (організацій). У документі запропоновано огляд вимог ISO 45001:2018 і визначено підходи для малих підприємств (організацій) щодо впровадження цих вимог. Мета – надати допомогу у створенні системи управління ОЗіБП на малих підприємствах. Стандарт містить прості пояснення та практичні приклади, які дадуть змогу малим підприємствам розібратися в тонкощах упровадження вимог ISO 45001:2018 та зробити перші практичні кроки в цьому напрямі

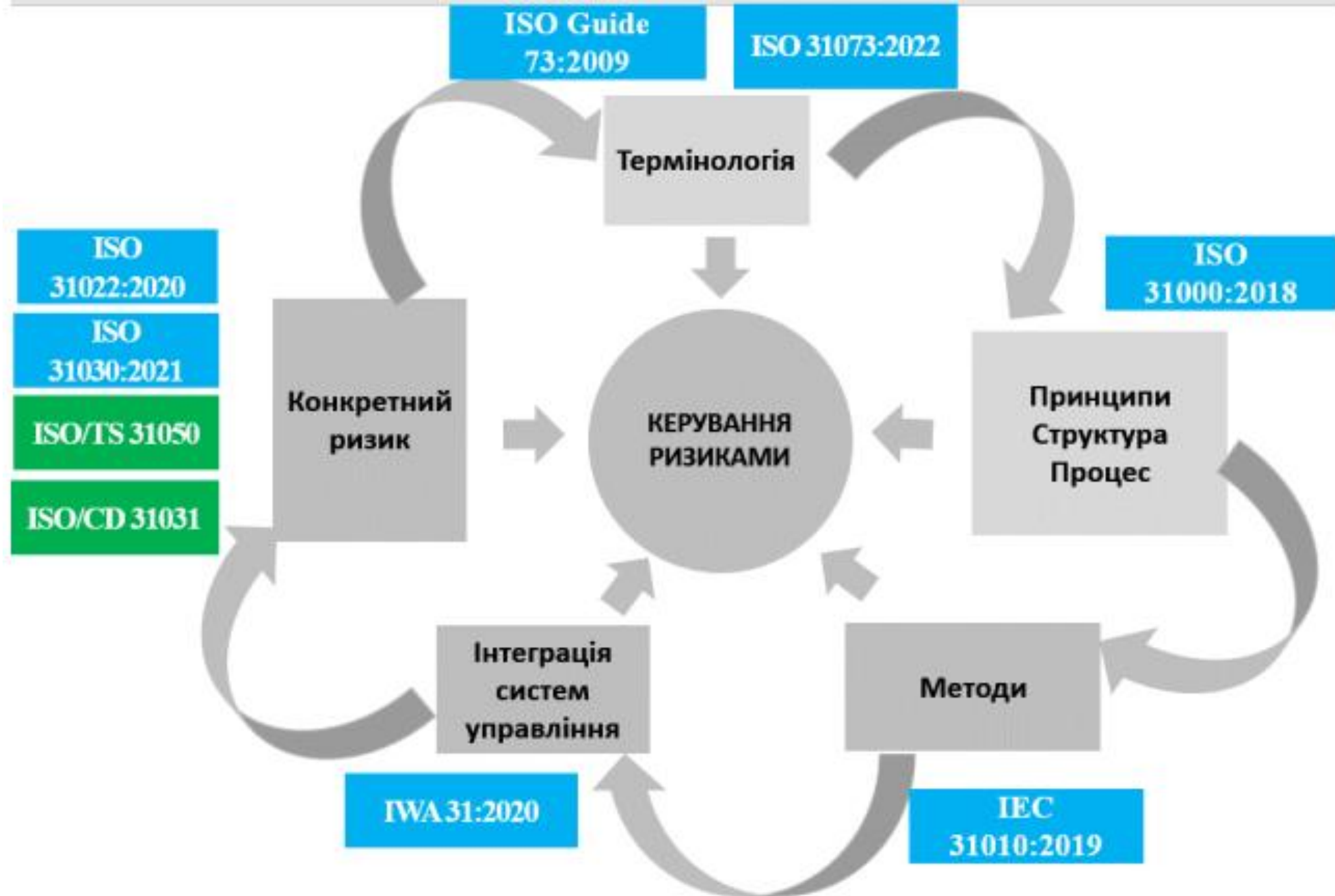
Любий розвиток і щось нове породжує нові небезпеки в ОЗіБП

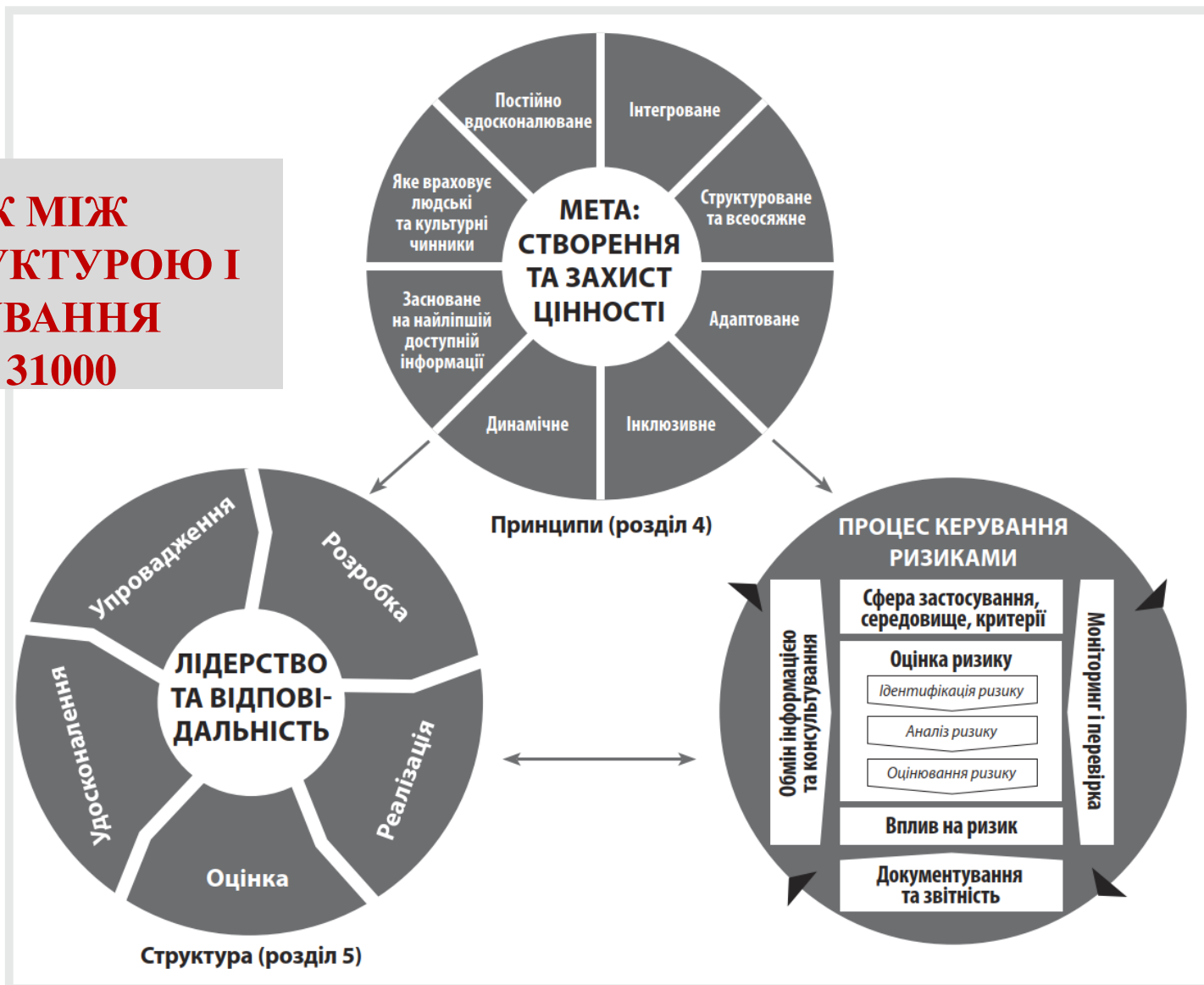

РОЗВИТОК СТАНДАРТІВ СЕРІЇ ISO 3100X З КЕРУВАННЯ РИЗИКАМИ

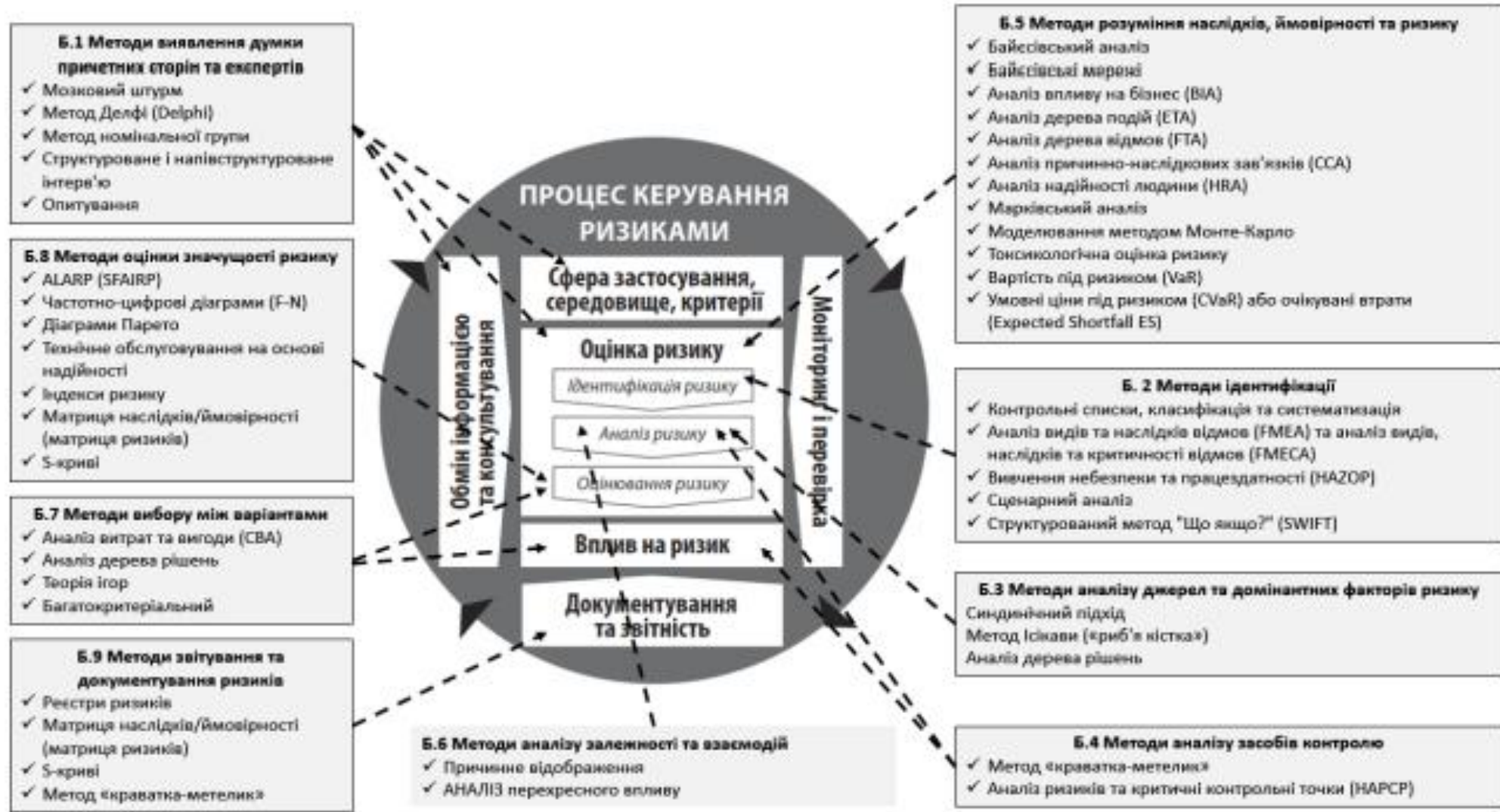

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ
ПРИНЦИПАМИ, СТРУКТУРОЮ І
ПРОЦЕСОМ КЕРУВАННЯ
РИЗИКАМИ ISO 31000**

ІЕС 31010

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

**Доктор технічних наук, професор
Цопа Віталій Андрійович
Тел.: +380504459173
E-mail: dr.tsopav@gmail.com**